

Framtidsfullmakt,
anhörigbehörighet,
god man och förvaltare

...vad gäller för mig?

Svenska **Bank**föreningen
Swedish Bankers' Association

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Denna informationsbroschyr är för dig som behöver hjälpa någon med bankärenden, när personen av olika anledningar inte längre kan sköta sin ekonomi på egen hand.

Det kan upplevas som krångligt att sätta sig in i all fakta som behövs för att hantera någon annans ekonomi. Vi har därför här samlat den allra viktigaste informationen på ett överskådligt och lättillgängligt sätt.

I broschyren beskriver vi också hur du kan upprätta en framtidsfullmakt som träder i kraft när du inte längre kan ta hand om dina ekonomiska och personliga angelägenheter.

Vi svarar på de vanligaste frågorna och ger konkreta exempel som beskriver vad du kan göra som anhörig och vilken hjälp du kan få vid bankärenden.

På Svenska Bankföreningens hemsida www.swedishbankers.se finns mer utförlig information.

Du kan också vända dig till din bank som gärna svarar på dina frågor.

Innehåll

Anhörighetsbehörighet	4
God man och förvaltare	6
Framtidsfullmakt.....	12
Exempel från verkligheten.....	16
Elektroniska banktjänster	18
Ordlista.....	19

Anhörigbehörighet

Som anhörig har du möjlighet att göra bankärenden åt en person i din närhet som blivit sjuk eller av andra skäl inte kan ta hand om sin ekonomi.

När en anhörig blir sjuk och saknar beslutsförmåga kan du ha rätten att företräda denna i vardagliga saker. Att sakna beslutsförmåga är ett juridiskt begrepp som innebär att personen inte längre kan ta till sig av relevant information och fatta informerade beslut när det gäller ekonomi och andra personliga ärenden, exempelvis att klara av att betala räkningar. Att bara behöva lite extra hjälp med olika saker är inte tillräckligt för att anhörigbehörighet ska gälla.

Det är du som anhörig som avgör när personen saknar beslutsförmåga. För att få behörighet måste du som anhörig vara över 18 år.

Livssituationen och behovet i vardagen hos din anhöriga avgör vad du får hjälpa till med. Generellt får du hjälpa till med löpande betalningar och vardagsärenden.

För att skydda personens säkerhet och intressen är det begränsat vad du får göra som anhörig. Med anhörigbehörighet får du till exempel inte:

- hantera tillgångar, som exempelvis köpa och sälja en bil eller en fastighet;
- hantera aktier, fonder eller andra värdepapper;
- ta lån eller pantsätta egendom.

För att hantera sådana ärenden behövs en god man eller förvaltare.

Tips!

Tänk på att alltid spara kvitton för transaktionerna så att du kan redovisa vad du har gjort som behörig anhörig.

Tänk på!

Anhörigbehörighet gäller inte om det redan finns en god man eller förvaltare som sköter dagliga ärenden.

Anhöriga som kan hjälpa till är i tur och ordning någon av följande personer:

- Make/maka eller sambo
- Barn
- Barnbarn
- Föräldrar
- Syskon
- Syskonbarn

Är ni till exempel två barn, företräder ni båda gemensamt er förälder. Om ni är flera som tillsammans företräder en person, kan ni upprätta en fullmakt för varandra. Då behöver inte alla komma till banken tillsammans när ni vill hjälpa till med bankärenden.

Vanliga frågor och svar

Vad får anhöriga göra?

Anhöriga får sköta de vardagliga sysslorna som till exempel att betala hyran och andra löpande kostnader. Det avgörande är hur livssituationen ser ut för den enskilde.

Får en anhörig sälja bilen när den enskilde inte längre kan köra den?

Nej, sådana åtgärder är utöver anhörigbehörigheten. För detta krävs att en god man eller en förvaltare utses.

Hur kan en anhörig styrka sin relation till den enskilde?

Anhöriga kan till exempel visa upp ett personbevis från Skatteverket.

Hur visar man för banken att den anhörige har blivit sjuk?

Genom att till exempel uppvisa ett läkarintyg eller motsvarande för banken.

Får man ge bort gåvor från en anhörig?

Nej man får inte lämna gåvor från en anhörig.

God man och förvaltare

En person som lider av sjukdom, psykisk störning eller försvagat hälsotillstånd kan behöva stöd av en god man eller en förvaltare.

En god man eller en förvaltare kan träda in när en person inte kan ta hand om sig själv och förvalta sin egendom eller privatekonomi. En god man och en förvaltare utses av tingsrätten utifrån personens behov av stöd.

När behövs egentligen en god man eller en förvaltare? Vad är det som skiljer dem åt?

En god man...

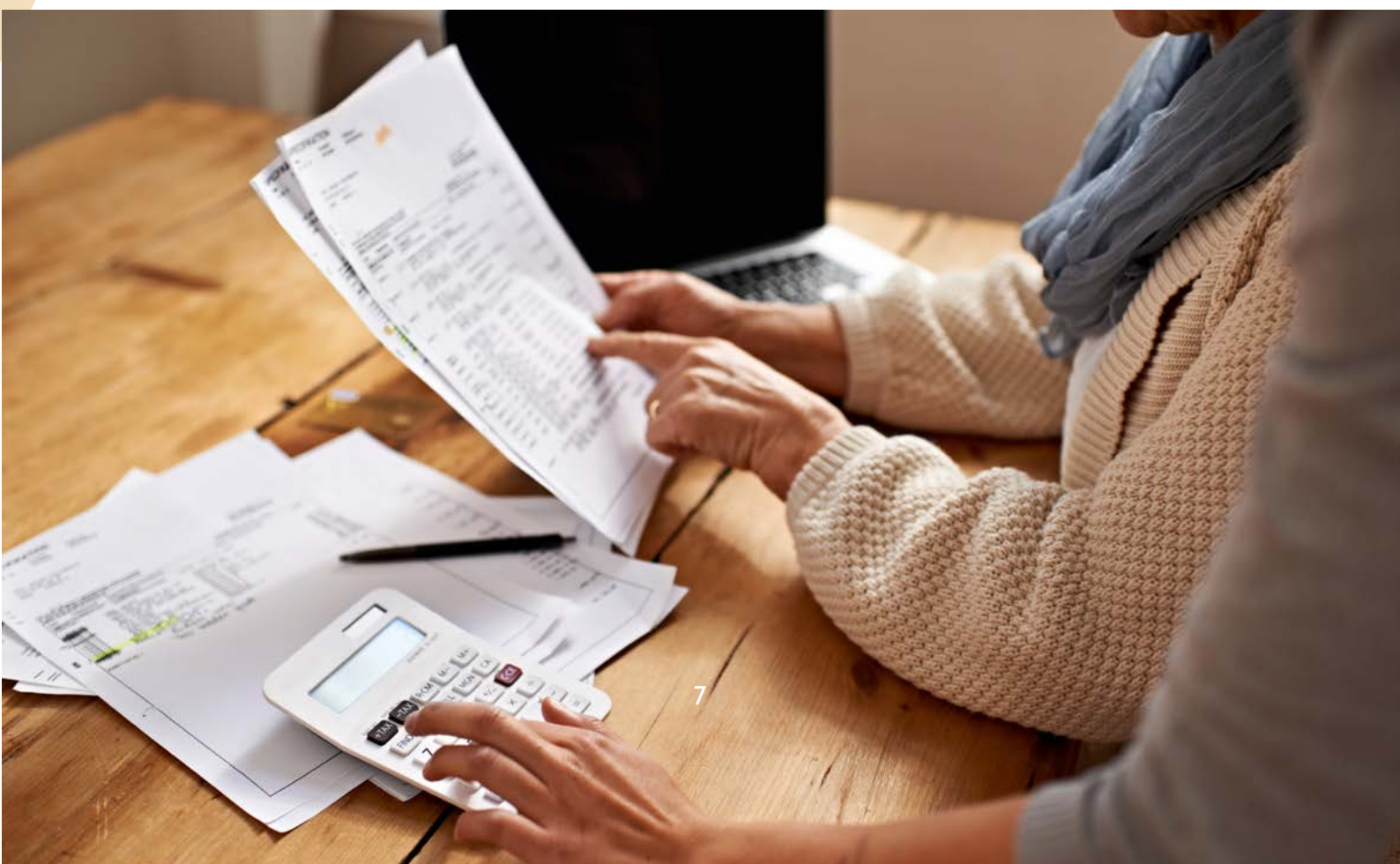
- Hjälper till att sköta den enskildes vardagsekonomi och vissa avtal.
- Den enskilde behåller sin rättshandlingsförmåga, vilket exempelvis innebär att den enskilde kan ingå och säga upp avtal.
- En god man är beroende av den enskildes godkännande för de flesta handlingarna.

En förvaltare...

- Sköter den enskildes ekonomi, avtal samt andra rättsliga frågor.
- Den enskilde förlorar helt eller delvis sin rättshandlingsförmåga och får exempelvis inte själv ta ut pengar eller teckna nya avtal.
- En förvaltare är inte beroende av den enskildes godkännande i varje ärende.

Tips!

Vissa banker kan hjälpa en god man med bankkort, internetbank eller telefonbank för att underlätta bankärenden. Kontakta din bank för mer information.

God man

En god man har som uppgift att hjälpa och skydda den enskildes intressen vid exempelvis olika bankärenden. Den enskilde får fortsatt fatta beslut om sig själv och sin egendom, men kan få hjälp av en god man med till exempel vardagsekonomin eller andra ärenden.

Det är inte ovanligt att en anhörig blir god man för att hjälpa sin släkting med enklare bankärenden. Däremot kan det vara mer lämpligt att välja en kvalificerad person till god man om uppdraget innebär mer krävande uppgifter, så som förvaltning av egendom eller liknande.

En god man kan använda det så kallade "fria kontot" för att sköta vardagliga ärenden åt den enskilde, som till exempel att betala hyra och löpande räkningar. För dessa vardagshandlingar anses det finnas ett samtycke. I övrigt måste en god man få ett uttryckligt godkännande från den enskilde i sitt uppdrag, eller ett läkarintyg som visar att personen inte kan ge sitt samtycke.

För vissa ärenden kan det, utöver godkännande från den enskilde, även krävas godkännande från överförmyndaren. Det kan handla om exempelvis uttag eller överföring från konton med en överförmyndarspär, placering i aktier eller vid köp och försäljning av fastighet eller andra tillgångar.

Tänk på!

En god man eller förvaltare ska alltid agera så att det gynnar den enskilde.

Förvaltare

En förvaltare har som uppgift att träda in i den enskildes ställe och bestämmer helt själv inom sitt uppdrag. En förvaltare utses om en person helt och hållet är ur stånd vårda sig själv eller sin egendom.

Det är inte ovanligt att anhöriga blir förvaltare. Däremot kan det vara mer lämpligt att välja en kvalificerad yrkesperson till förvaltare om uppdraget innebär mer krävande uppgifter.

Förvaltarens uppdrag varierar utifrån den enskildes behov. Inom förvaltarens uppdrag krävs inget godkännande från den enskilde vid olika handlingar. Vissa åtgärder kräver däremot överförmyndarens samtycke, till exempel för placeringar i aktier.

En person med förvaltare får utföra vissa handlingar som ligger inom förvaltarens uppdrag, men det kräver att förvaltaren ger sitt samtycke. Personen har dock i normalfallet rätt att själv sluta avtal om arbete och bestämma över pengarna från eget arbete. Den enskilde får även öppna ett konto för att till exempel sätta in pengar från sitt arbete.

Tänk på!

Det är viktigt att dokumentera alla händelser och betalningar i uppdraget, som att spara kvitton för den årliga redovisningen.

Vanliga frågor och svar

Vad är skillnaden mellan en god man och en förvaltare?

Med en god man behåller individen sin rättshandlingsförmåga och kan till exempel ingå avtal själv. Den gode mannen måste ha samtycke av den som hen företräder.

En förvaltare träder i den enskildes ställe och den enskilde mister i princip sin rätt att sköta sin egen ekonomi, ingå avtal, med mera.

Kan en anhörig ansöka om att bli god man eller förvaltare?

Ja, anhöriga kan ansöka om att bli god man eller förvaltare hos tingsrätten.

Kan man öppna ett autogiro för vardagliga betalningar som god man?

Ja, men det kan krävas ett uttryckligt samtycke från den enskilde.

Vad händer om personen som företräds av en god man eller förvaltare avlider?

Då upphör den gode mannens eller förvaltarens uppdrag och reglerna om dödsboförvaltning träder in.

Kan god man eller förvaltare logga in och betala räkningar åt den enskilde via dennes internetbank?

Nej, eftersom man använder någons personliga säkerhetsdosa eller BankID för att logga in är det inte tillåtet. Säkerhetsdosa och BankID är id-handlingar som kan liknas vid pass eller körkort och får aldrig användas av någon annan.

Tips!

Ibland är det inte nödvändigt att bli god man eller förvaltare. Det kan räcka med den behörighet som finns för anhöriga (anhörigbehörighet, se sid 4). Prata med din bank för mer information.

Framtidsfullmakt

Visste du att det finns något som heter framtidsfullmakt? Framtidsfullmakten innebär att du kan bestämma vem som ska fatta beslut åt dig när du själv inte längre kan göra det.

Genom att upprätta en framtidsfullmakt kan du utse en person som i framtiden tar hand om dina ekonomiska och personliga angelägenheter om du skulle drabbas av sjukdom eller psykisk ohälsa, som gör att du inte kan sköta din ekonomi eller andra personliga ärenden. Framtidsfullmakt är ett alternativ till god man och förvaltare, och ett komplement till vanliga fullmakter.

Fullmakten kan gälla både personliga och ekonomiska ärenden, och du väljer själv vad du vill att den ska täcka. Det kan exempelvis handla om att betala räkningar och hantera olika typer av avtal, men även villkor för gåvor och förvaltning av tillgångar.

En framtidsfullmakt träder i kraft när personen som har ställt ut den inte längre kan ta hand om de ärenden som fullmakten täcker, ofta på grund av sjukdom eller annat liknande varaktigt tillstånd. Om inget annat anges i fullmakten är det fullmaktshavaren, det vill säga den person som blivit utsedd att ta hand om uppgifterna åt den som drabbats av sjukdom, som bedömer när den träder i kraft. Fullmaktshavaren måste berätta för den enskildes anhöriga att fullmakten trätt i kraft och vad den innehåller.

Tips!

Vet du inte hur en fullmakt ska skrivas? Det finns en mall på Svenska Bankföreningens hemsida. I mer komplicerade fall bör du kontakta en jurist.

Fullmaktshavaren kan också ställa ut en fullmakt till en annan person, exempelvis till en advokat om du skulle behöva hjälp vid juridiska frågor.

I en framtidsfullmakt kan du ange vissa villkor. Till exempel kan du ange krav på granskning av fullmakthavarens åtgärder eller om fullmaktshavaren har rätt till ersättning för sitt arbete.

En överförmyndare kan besluta att en framtidsfullmakt inte längre får användas om den har missbrukats och använts på ett sätt som är skadligt för fullmaktsgivaren.

Framtidsfullmakten slutar att gälla om en god man eller förvaltare utses för de åtgärder fullmakten avser. Om den som upprättat fullmakten (fullmaktsgivaren) skulle sättas i personlig konkurs får fullmaktshavaren utföra de rättshandlingar som skyddar mot förlust.

En framtidsfullmakt är fortsatt giltig även om fullmaktsgivaren avlider. Om man vill ha det på annat sätt så måste det anges i fullmakten från början.

Tänk på!

Glöm inte att se över innehållet i fullmakten med jämna mellanrum. Den kan behöva uppdateras.

Frågor och svar

Täcker en framtidsfullmakt hanteringen av tillgångar?

Ja, en framtidsfullmakt kan täcka hantering av alla tillgångar, som exempelvis köpa och sälja bil och bostad. Om du inte vill att den ska omfatta alla dina tillgångar måste du skriva in det i fullmakten.

Innebär en framtidsfullmakt att man får använda fullmaktsgivarens BankID?

Nej. BankID är en personlig id-handling som inte får användas av någon annan person, med eller utan framtidsfullmakt.

När börjar framtidsfullmakten gälla?

När fullmaktsgivaren inte längre kan ta hand om de uppgifter och åtaganden som framgår av fullmakten. Det är fullmaktshavaren som avgör när detta sker. Man kan också ange i fullmakten att tingsrätten ska besluta om detta.

Hur kan en framtidsfullmakt se ut?

På www.swedishbankers.se finns en mall som är anpassad särskilt för bank-ärenden. Du kan också få hjälp hos de flesta banker. Vid mera komplicerade situationer bör du ta hjälp av en jurist.

Ska framtidsfullmakten lämnas in för förvaring hos banken?

Nej. Fullmaktsgivaren eller fullmaktshavaren förvarar fullmakten hos sig.

Tänk på!

*När du upprättar en
framtidfullmakt till banken måste
underskriften bevitnas av två personer
på plats som intygar att du var vid sunt
förnuft när du upprättade fullmakten.
Vittnena får inte ha direkt
släktskap med dig.*

Tänk på!

*En framtidfullmakt kan
endast upprättas av fri vilja
och du måste ha fyllt 18 år.*

Exempel från verkligheten

Vi förstår att du fortfarande kan ha funderingar kring vad som gäller i just ditt fall. För att underlätta har vi samlat några exempel på situationer som kan uppstå.

Jag behöver hjälpa min sjuka bror att betala räkningar. Som anhörig får jag väl hjälpa till?

Som anhörig får du företräda en person som fyllt 18 år. Det räcker dock inte som skäl att personen "behöver hjälp". Du måste som anhörig påvisa att det är uppenbart att personen saknar beslutsförmåga på grund av sjukdom. För att styrka din behörighet som anhörig behövs eventuellt ett personbevis. Banken kan i vissa fall också begära ett läkarintyg eller motsvarande.

Jag hjälper min gamla sjuka mamma med vissa ärenden. Har hjälpt henne ett tag med att betala räkningar och även att deklarerat. Nu skulle jag behöva ta ut pengar åt henne, får jag det som anhörig?

Ja om pengarna ska användas för din mammas vardagliga ändamål. Större köp och försäljning ingår ej. Anhörigbehörigheten gäller inte frågor som redan sköts av god man, förvaltare eller framtidsfullmaktshavare.

Min pappa vill att jag sköter vissa bankärenden åt honom eftersom han blivit mycket sjuk. Nu bor vi ca 20 mil ifrån varandra. Kan jag sköta hans ärenden via hans internetbank som anhörig?

Nej. Du får inte använda din pappas internetbank för att sköta hans ekonomi. Kontakta din pappas bank för att få information om hur du kan hjälpa honom vidare.

Jag och mina två syskon skulle vilja hjälpa vår pappa som är dement. Vi behöver sälja hans hus då han nu bor på ett demensboende. Som jag förstår så får vi inte det. Men fungerar det om jag blir god man? Det stämmer att ni syskon inte kan sälja er pappas hus. Det krävs att det utses en god man eller förvaltare som gör det. Du kan däremot ansöka om att bli god man.

Det är tingsrätten som beslutar vem som ska bli god man eller förvaltare. Ansökan skickas till tingsrätten. Det finns inga direkta hinder mot att man som anhörig eller släkting skulle kunna bli god man eller förvaltare.

Min äldre syster har en god man sedan några år tillbaka. Hon skulle nu vilja ge en gåva till sin systerdotter. Kan hon göra detta själv eller måste det göras via den gode mannen?

Som god man får man inte ge bort den enskildes egendom. Om din syster vill ge en gåva till någon är det viktigt att det finns en skriftlig dokumentation med hennes underskrift. Det måste även framgå att din syster förstår innebörden.

Jag är god man åt min pappa och av olika skäl vill jag inte vara det längre. Hur gör jag?

Som god man eller förvaltare har du rätt att avsluta ditt uppdrag. Väljer du att avsluta ditt uppdrag är du fortsatt ansvarig tills en ny god man har utsetts. Uppsägningen ska göras skriftligt tillsammans med en motivering. Det kan ta olika lång tid att utse en ny god man, men som längst 90 dagar.

Min pappa har ställt ut en framtidsfullmakt till sin bästa kompis som han använder sig av. Nu undrar jag om allt verkligen stämmer i hans agerande. Hur gör jag?

Du kan som anhörig begära en granskning av fullmakthavarens agerande och att denne redovisar de åtgärder som görs.

Jag är god man åt en kvinna i en annan stad. Kan jag betala hennes räkningar vid ett bankkontor hos mig?

Ja, om du har samma bank som henne. Om hennes bank inte har kontor på samma ort måste bankärenden göras där. Vissa banker erbjuder tillgång till den enskildes konto via din egen internetbank. Kontakta din bank för mer information.

Behöver jag samtycke från överförmyndaren för att föra över pengar mellan två av den enskildes konton som båda har en överförmyndarspär?

Nej, det behövs inget samtycke för överföring av pengar mellan olika konton med överförmyndarspär.

Elektroniska banktjänster

Att använda internet och mobilen för att göra sina bankärenden är både smidigt och tryggt. Vi bör dock alltid tänka på hur vi tryggar säkerheten på nätet.

Internetbank: en banktjänst för att utföra bankärenden via internet. För att få åtkomst till sitt engagemang och kunna utföra bankärenden i internetbanken måste du som kund kunna legitimera dig elektroniskt. För det krävs BankID eller säkerhetsdosa.

BankID: en svensk personlig e-legitimation som kan ses som din personliga legitimation eller digitala namnteckning på internet. BankID fungerar som ett ID-kort och är jämförbart med pass, körkort och andra fysiska legitimationshandlingar. Många företag och myndigheter med digitala tjänster erbjuder legitimering med BankID. Med BankID kan du också signera vissa avtal på elektronisk väg.

Tänk på!

Ditt BankID och dina koder är personliga och ska aldrig lämnas ut. Använd aldrig ditt BankID på uppmaning av någon annan. Det är inget konstigt – det har du som kund lovat banken när du ingick avtal.

Ordlista

A

Anhörigbehörighet

Behörighet för anhöriga att uträtta vissa ekonomiska angelägenheter som tillhör vardagen.

B

Beslutsförmåga

Förmåga att fatta välgrundade och informerade beslut.

E

Enskilde

En fysisk eller juridisk person.

F

Framtidsfullmakt

En fullmakt som blir giltig vid en framtida tidpunkt.

Fullmaktshavare

Den som innehar fullmakten.

Fullmaktsgivare

Den som ställt ut fullmakten.

”Fria kontot”

Ett konto som god man kan använda fritt för att betala löpande räkningar.

Företräda

Representera; tala för

Förvalta

Ta hand om något åt någon annan, till exempel förvalta medel eller olika tillgångar.

G

God man

Person som utses av det allmänna för att utföra ett visst uppdrag.

H

Huvudman

Den som företräds (nämns även som den enskilde, se enskilde).

R

Rättshandling

Bindande handling som får vissa rättsliga följder, till exempel ingå i avtal.

S

Samtycke

En person godkänner att en särskild handling utförs.

T

Tillgångar

Saker man äger som har ett ekonomiskt värde, som exempelvis en bil, bostad eller aktier.

Tingsrätt

Domstol dit du själv kan ansöka om god man eller förvaltare. Domstolen kan också pröva överförmyndarens beslut om du inte är nöjd med beslutet.

Ö

Överförmyndare

En myndighet i kommunen som är ansvarig för att tillsätta och utöva tillsyn av gode män och förvaltare.

Överförmyndarspär

En spär på vissa bankkonton och andra åtgärder i bank där överförmyndaren (via Överförmyndarmyndigheten) måste godkänna uttag.

Det kan uppstå en livssituation för någon i din närhet som gör att hen kan behöva hjälp med att uträtta vardagliga ärenden. Då kan det vara bra att ha lite extra kunskap om hur man får agera som anhörig.

En framtidsfullmakt ger dig själv möjlighet att agera i tid innan något händer.

Läs gärna mer på Svenska Bankföreningens hemsida www.swedishbankers.se

Tips på andra källor:

- Din kommuns hemsida – överförmyndaren
- Din banks hemsida
- Domstolsverkets hemsida www.domstol.se
Sökord: *god man* eller *förvaltare*
- Riksförbundet Gode män och Förvaltare (RGMF): www.rgmf.se
- Rollkoll – broschyr om god man och förvaltare från Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare www.rfs.se

Om Svenska Bankföreningen

Svenska Bankföreningen är en branschorganisation som företräder bankerna i Sverige. Bankföreningen sprider kunskap om bankernas viktiga roll i samhället och verkar för en sund utveckling av det svenska bankväsendet.

Varför ställer banken frågor?

Banken måste följa lagen om penningtvätt för att förhindra att banken utnyttjas för penningtvätt och terrorismfinansiering. Lagen ställer höga krav på att banken har god kunskap om sina kunder. Banken ställer också frågor för att skydda sina kunder från bedrägeri och obehörigt utnyttjande.